

УДК 821.161.3-1.09

В.В. Лапацінская

Зборнік А. Сербантовіча «Пярсцёнак»: ідэйна-мастацкі аналіз

Вірлівы і пераломны час хрушчоўскай «адлігі» (сярэдзіна 50-х – 60-я гады) быў спрыяльны на з’яўленне новых талентаў. У гэты час на поўны голас прасябе заявілі Уладзімір Караткевіч, Ніл Гілевіч, Рыгор Барадулін, Анатоль Вярцінскі, Еўдакія Лось, Генадзь Бураўкін, Янка Сіпакоў. На жаль, па-за ўвагай даследчыкаў яшчэ застаецца творчасць значнай колькасці паэтаў, якія тады ўнеслі важкі ўклад у развіццё нацыянальнага мастацтва слова, але па розных прычынах засталіся забытыя. Гэта Уладзіслаў Нядзведскі, Юрась Свірка, Васіль Макарэвіч, Анатоль Сербантовіч і многія іншыя. «Паэты гэтага пакалення маюць агульную роднасць духу і збліжаюцца па самой прыродзе таленту. Іх вызначае абвостраная ўспрымальнасць і рамантычна-страсная мэтаймкеннасць: захоўваць у чысціні «высокае неба ідэалу» [1].

Вызначаючы асноўны напрамак творчасці маладых паэтаў, А. Лойка ў 1974 годзе пісаў: «Маладая паэзія 60-х гадоў шмат тэмпераменту аддала маральна-этычнай тэме. Пасля вершаў на гэту тэму М. Танка і П. Панчанкі, А. Вярцінскага і П. Макаля, здавалася, цяжка ўжо было знайсці тут штосьці новае. Тым не менш і А. Сербантовіч, і асабліва М. Маляўка, А. Разанаў гэтае новае знайшлі, казалі, узнялі маральна-этычную тэму і як тэму спецыфічна свайго пакалення» [2].

Па прычыне відавочнай значнасці, важкасці, сэнсавай і фармальнай арыгінальнасці, у сувязі з недастатковай вывучанасцю жыццё і творчая спадчына Анатоля Сербантовіча прыцягнула нашу ўвагу. На сённяшні дзень пра выдатнага мастака слова напісана мала: артыкулы Варлена Бечыка «За сінім парогам» (змешчаны ў кнізе «Свет жывы і блізкі»), «Глыток жыцця» Сяргея Кавалёва, які спачатку быў надрукаваны ў часопісе «Маладосць» (1985, № 8), а потым стаў асновай прадмовы да пасмяротнага зборніка паэта «Жаваранак у зеніце», «Недапетая песня: Развагі пра творчасць Анатоля Сербантовіча» («Роднае слова». – 1997. – № 5–6) Міколы Мішчанчука. У іх даюцца звесткі з біяграфіі мастака слова, аналізуюцца найбольш характэрныя яго вершы. Вартымі ўвагі даследчыкаў, безумоўна, з’яўляюцца і ўспаміны Аляксея Пысіна і Хведара Жычкі, Барыса Сачанкі. Паэзія Анатоля Сербантовіча, якога М. Мішчанчук назваў «сынам эпохі агорання цаліны і пакарэння космасу», уяўляе сабой яскравы, вобразны адбітак 60-х гадоў, з’яўляецца адпаведнікам эпохі перыяду адлігі і пачатку застою.

Спадчыну А. Сербантовіча складаюць чатыры зборнікі лірыкі: «Азбука» (1966), «Міннае поле» (1968) (выйшлі яшчэ пры жыцці паэта) і «Пярсцёнак» (1971), «Жаваранак у зеніце» (1989), што ўбачылі свет пасля яго смерці. Творы, сабраныя ў іх, характарызуюцца высокім грамадзянскім пафасам, уважлівым стаўленнем да маральна-этычнай, філасофскай праблематыкі, яркай вобразнасцю.

Трэці зборнік лірыкі Анатоля Сербантовіча – «Пярсцёнак» – выйшаў у 1971-м годзе, праз год пасля заўчаснай смерці паэта. Прадмову «Песня веснавага жаўранка» да яго напісаў Аляксей Пысін. Водгукі, што з’явіліся на «Пярсцёнак», умоўна можна назваць крытычнымі артыкуламі па той прычыне, што іх аўтары смерць Анатоля Сербантовіча перажылі як асабістую трагедыю і імкнуліся ўспомніць самога паэта пры жыцці, а таксама падкрэсліць адмет-

насць яго таленту. Анатоль Вярцінскі, напрыклад, пісаў: «Натуральнасць, ня-вымушанасць радка, яго жыццёвая канкрэтнасць і пластычнасць – гэта асабліва ўражае, калі чытаеш зборнік «Пярсцёнак» [3]. А Казімір Камейша адзначаў, што «захапленне ў Сербантовіча – толькі першая ступень пры напісанні вершаў. У кожным яго творы ёсць роздум чалавека заклапочанага і засяроджанага, ёсць свае адносіны да жыцця і яго праяваў» [4]. Віктар Ракаў ва унісон дадаваў, што: «... нескаронасць пакутам нябачнымі ручайкамі пералілася ў яго сталасць, стала ўнутраным законам яго творчага жыцця». З падобнымі сцвярджэннямі нельга не пагадзіцца, бо яны сапраўды адлюстроўвалі разуменне агульнага настрою, танальнасці і пафасу зборніка.

Па колькасці твораў (109) зборнік «Пярсцёнак» самы вялікі.

У першую чаргу, у ім неабходна вылучыць творы, абноўленыя сучасным поглядам на праблему паэта і паэзіі (якая, дарэчы, была цэнтральнаю і для рускага рамантызму 1820-х гадоў і немалаважнае месца заняла ў творчасці беларускіх аўтараў у 20-я гады мінулага стагоддзя): «Смерць мастака», «У паэтаў ёсць такое права...», «Незразумелыя вы, геніі...», «Дабрыдзень, слава!...», «Так стараўся...» Названыя творы сведчаць пра змененую канцэпцыю адлюстравання рэчаіснасці, узрушаную «адлігай», пераломна-трывожную паласу жыцця. Ад канстатацыі «Я труба, ў якую трубіць колас, // У якую трубіць родны край» [5] (верш «Не пытайся, дзе хвароба носіць...» са зборніка «Азбука») у названых творах не засталася і следу. У вершы «У паэтаў ёсць такое права...» Анатоль Сербантовіч, асэнсоўваючы ролю свайго пакалення, яе асноўныя задачы, адыходзіць ад стэрэатыпнага разумення значнасці яе эстраднага характару (жыццярэдаснасці, бунтоўнасці), надае ўласцівае ёй поліфункцыянальнае пазачасавае класічнае значэнне. У паэтаў яго пакалення, па сцвярджэнні мастака слова, ёсць права «Напляваць на грошы < ... > і славу // І на вечнасць нават напляваць» [6] па прычыне значнасці таго, што яны хочуць сказаць, хоць падчас і гучыць голас іх надрыўна, пераходзіць на крык, бо «выключнасць 60-х якраз у тым, што слова было вымаўлена ўслых. Савецкі чалавек загаварыў сам» [7]. А. Сербантовіч спадзяваўся, што слова яго сучаснікаў будзе пачута, і яго асабісты ўсплеск радасці і смутку ў крыку не будуць дарэмнымі: «Можа, можа, потым праз гады // Хтосьці назаве нас у народзе, // Як паэтаў шчасця і бяды» [6]. Афарызм – «паэтаў шчасця і бяды» – падкрэслены намі невыпадкова, у ім заключаны не толькі ідэйны змест аднаго адзначанага намі верша, а і разуменне трагізму паэтавага часу, часу «адлігі», але не канчатковай «вясны».

У няпоўныя трыццаць год паэт стварае верш «Дабрыдзень, слава!», які па ідэйным гучанні і маштабнасці асэнсавання жыцця не ўступае геніяльным класічным вершам на тэму паэта і паэзіі Максіма Багдановіча і Янкі Купалы. Кампазіцыйна твор пабудаваны як дыялог паміж Паэтам і Славай. «Ці ў мяне не тыя песні, // Ці мне той груз не па плячы, // Які раней паэты неслі?.. // Няўжо, скажы, і я не той, // Няўжо я з тых, якіх так многа?..» [6, с. 128] – непакояць лірычнага героя балючыя пытанні перад вызначальным момантам, калі, здавалася, можна «прычасціцца на вечнасць». Вобраз Славы наватарскі ў інтэрпрэтацыі А. Сербантовіча. У першую чаргу, паводле яго меркаванняў, Слава – не суддзя для Паэзіі, а яе паплечнік. Нечаканай з'яўляецца і канцоўка верша – рытарычнае пытанне: «Чаго ж нам сорамна дваім, // І ні аб чым мы не гаворым?» [6, с. 128], якая прымушае рэцыпіента задумацца, асэнсаваць не толькі месца пакалення шасцідзсятнікаў і лірыкі А. Сербантовіча ў эпасе 50–60-х гадоў, але і сваё асабістае прызначэнне на Зямлі.

Раскрыццё тэмы роднага краю, да якой паэт усё часцей звяртаецца ў зборніку «Пярсцёнак», знаходзіцца ў непарыўнай сувязі з вышэйсказаным. Ад агульнага захаплення рэчаіснасцю, яе ідэалізацыі А. Сербантовіч пераходзіць

на філасофскі ўзровень яе ўспрыняцця. Сцвярджэнне непарыўнай сувязі лірычнага героя з роднай зямлёй вызначыла ідэйнае гучанне верша «Дамоў заўсёды ісціна вядзе...». Жыццё чалавека ўяўляецца паэту зорнай дарогай ісціны, пачатак якой ля бацькоўскага парога, а заканчэнне – у космасе. А. Сербантовіч прытрымліваецца традыцыі беларускай літаратуры ў раскрыцці тэмы вёскі. Сэнсава-кантэкстуальны змест твора заключае ў сабе адзінае, але трапнае і рэалістычнае параўнанне: «Я звязаны з бацькоўскаю зямлёй // Дарогай той, як з маці пупавінай» [6, с. 78]. Неабходнасць сінтэзу, больш агульнага погляду на рэчаіснасць і ўсеабдымнага яе ўспрыняцця падводзілі паэзію другой паловы 60-х гадоў да таго, што мастакі слова ў сваіх творах імкнуліся бачыць і цаніць чалавечы свет у цэлым. «Агульную накіраванасць паэзіі другой паловы 60-х гадоў можна вызначыць як імкненне адкінуць усё «знешняе» і, так сказаць, не неабходнае і звярнуцца да першачарговай асновы паэзіі» [8], – даводзіць крытык слоўнага мастацтва Л. Анінскі. Па гэтай прычыне менавіта тэма Радзімы стала запатрабаванай у значнай ступені.

У параўнанні з двума папярэднімі зборнікамі «Пярсцёнак» уключае ў сябе больш твораў пейзажных, часцей гэта псіхалагічныя малюнкi, якія непасрэдна адлюстроўваюць думкі і пачуццi лірычнага героя (або суадносяцца са станам прыроды, або падкрэслена кантрастныя ёй), і пейзажы-сiмвалы, дзе канкрэтныя вобразы прыроды з'яўляюцца ўвасабленнем аўтарскіх разваг, падставай для глыбокіх філасофскіх вывадаў.

Так, пейзажная замалёўка Налібоцкай пушчы, што выступае сiмвалам спрадвечнай прыгажосці і мудрасці, дае магчымасць Анатолю Сербантовічу паразважаць («Налібокі – вір глыбокі...») над філасофскім пытаннем пра сутнасць Сталасці:

*А ўгледзішся у кроны
І адразу ты прыціх:
Адчуваеш, што зялёны
Перад сталасцю другіх* [6, с. 77].

Такім чынам, верш апісальна-выяўленчага характару набывае адзнакі медытатывнасці, што яшчэ раз падкрэслівае думку пра яе ўзрастанне ў трэцім зборніку мастака слова. «Мы разумеем філасафічнасць у паэзіі як своеасаблівасць падыходу мастака да рэчаіснасці, як спосаб тыпізацыі жыццёвых з'яў, звязаны з высокім каэфіцыентам перадачы жыцця ў мастацкім вобразе» [9] – гэтае вызначэнне У. Гніламёдава можа стаць яшчэ адным аргументам на карысць нашых разваг.

Філасофская заглыбленасць як вынік ускладненага аўтарскага светабачання ўласціва вершам А. Вярцінскага, Ул. Караткевіча, Н. Гілевіча, Я. Сіпакова. Яна пашырае рамкі паэзіі 60-х гадоў, яе далягляды. Характарызуючы слоўнае мастацтва гэтай пары, Адольф Урбан пісаў: «Паэзія ўсё глыбей унікала ў лёсы свету, у лёсы людзей. Адна з яе самых сучасных якасцей – уменне мысліць катэгорыямі, што ахопліваюць свет у цэлым» [10]. Творы філасофскай тэматыкі займаюць большае месца ў агульнай структуры «Пярсцёнка» параўнальна з папярэднімі зборнікамі, і гэта, безумоўна, сведчыць пра сталасць паэзіі А. Сербантовіча. Разважанне пра вартасць чалавечага жыцця – так можна сфармуляваць ідэю верша «Гадзіннікі». Паэт-настаўнік даводзіць, што толькі праца і сіла здольныя даць магчымасць чалавеку «на хвіліну адбіцца» «Рыскай маленькаю на цыферблаце // Круглай і вечнай зямлі» [6, с. 43]. На думку мастака слова, сапраўднае зорнае імгненне больш вартасць за ўсё руціннае жыццё, і толькі Вечнасць – мерка каштоўнасці існавання. Такое разуменне «драматызму неадпаведнасці часу касмічнага, вечнасці і часу чалавечага» [11] з'яўляецца адзнакай літаратурнага працэсу перыяду «адлігі» і

ўласцівае многім аўтарам. «У творчасці А. Куляшова пераважае рамантычнае, «лермантаўскае» супрацьпастаўленне імгнення і вечнасці» [11, с. 52], – зазначала Т. Чабан.

У сістэму філасофскіх поглядаў Анатоля Сербантовіча ўваходзяць і роздумы пра Дух, Душу і яе пакуты. «Асоба – сінонім душы. Слова «душа» найбольш ужывальнае ў кнігах паэтаў. Тут трэба пагадзіцца з У. Салаўёвым: «У паэзіі апошніх гадоў [60-х гг. – В.Л.] душа – ледзь не галоўная гераіня, быццам бы рэакцыя на доўгае выключэнне гэтага слова з паэтычнага слоўніка» [12]. Адзначаныя тэндэнцыі яскрава адлюстраваліся ў лірыцы рускіх паэтаў М. Рубцова, С. Куняева, А. Жыгуліна і іншых, а таксама ў вершы Анатоля Сербантовіча «Не прырода ў тым вінавата...», які вылучаецца наватарскім падыходам да трактоўкі адзначанай праблемы. Сэнсавым стрыжнем твора з’яўляецца складаны і неадназначны вобраз кáта. Толькі чалавечым, а не прыродным лічыць Сумленне паэт, яно – Кат, якога прыдумаў і стварыў Чалавек, «каб пакуты свае абрываць» [6, с. 52], ды толькі гэтага аказалася недастаткова. Далей Сербантовіч разважае пра тое, што кат – гэта і Малюта Скуратаў (сімвал жаху і сумлення ў часы Івана IV Жахлівага), але ён быў таксама пакараны іншым катом, вобраз якога ўжо і ёсць Існасць сапраўднага, неблефавага сумлення. А такі «русагаловы» кат (як тонка падводзіць нас да думкі мастак слова) – пакутнік, які сам сябе асудзіў, бо вяршыць справядлівасць – і ёсць пакуты сумлення, пакуты сапраўднай душы. Гэтай ідэі падпарадкавана і ўся паэтыка верша: ужыванне рыфмаў («мўкі – рўкі»), выкарыстанне метафар («сцякала рубашка з плячэй» (як кроў), «размяталіся крыламі бровы над парэчкамі дзіўных вачэй») і колеравага супрацьпастаўлення – «крывавых» рук, якія кат узнімае да неба, і сінявы ў вачах. Такое глыбіннае разуменне праблемы, таленавітая яе падача, на нашу думку, ставяць верш А. Сербантовіча «Не прырода у тым вінавата...» ў лік лепшых філасофскіх твораў, якія знаходзяцца за межамі часавага існавання па прычыне вечнай актуальнасці іх зместу.

Паглыбленне асабовага, інтымнага пачатку – яшчэ адна асаблівасць трэцяга зборніка Анатоля Сербантовіча. Інтымная лірыка ўвачавідкі вытанчаецца, пачуццё сталее, яшчэ больш выразней акрэсліваецца асоба аўтара, у выказванні паэт звяртаецца да паказу ўсёй гамы чалавечых пачуццяў. Невыпадкова вядучае месца ў «Пярсцёнку» пачынае займаць інтымная лірыка. «Лірычнае пачуццё загучала на ўсю моц. Ва ўсёй літаратуры ўзнікае большы давер да ўласнага аўтарскага светаадчування і перажывання» [13], – справядліва адзначыў у 1980-я гады Віктар Каваленка. Трыадзінства Паэзія – Жанчына – Муза набывае ў вершах Анатоля Сербантовіча ўсё больш анталогічную аснову. Усмешка абранніцы – цэлы свет, толькі яна здольная нарадзіць новыя радкі, якімі з пакалення ў пакаленне ўслаўляюць боскае пачуццё паэты. Такім бачыцца нам змест верша «Там пачынаецца паэзія...». Да адзначанай ідэі мастак звяртаецца неаднаразова. У вершы «Заплачаш. Заломіш рукі...» ён робіць амбівалентны акцэнт, і гэты «сацыяльны адыход» у новых вершах зноў жа гучыць просьбай прабачэння перад Жанчынай за міжвольную «зброду» («Бо я без яе, як спінінг // Без сіняй рачной вады» [6, с. 123]. Паглыбленне асабовага, інтымнага пачатку – яшчэ адна асаблівасць трэцяга зборніка паэта.

Памяць пра вайну, дзяцінства неадступна крочыць за Анатолем Сербантовічам. Вызначаны асаблівым лейтматывам вобраз міннага поля-памяці паэт цяпер разгортвае, карыстаючыся чыста рамантычнымі стылявымі сродкамі, і ў «ваенных» вянках санетаў са зборніка «Пярсцёнак». Самі іх назвы сталіся скразнымі вобразамі-дэталямі – «Курганы», «Салдат». У вянках санетаў раскрылася яшчэ адна рыса таленту аўтара – ўменне па-майстэрску карыстацца цвёрдымі вершаванымі формамі. Адзначым і ўдалае, падобнае Купалаваму,

выкарыстанне паэтам мастацкай дэталі, трапны падбор сродкаў паэтычнай выразнасці. Настрой вянка санетаў «Курганы», да прыкладу, задаецца адразу разгорнутым параўнаннем-дэталлю:

*У курганоў ёсць нешта ад званоў,
З якіх павырывалі языкі,
Але іх звон прарэзлівы такі,
Што я вачэй якую ноч не звёў [6, с. 62].*

Па-мастацку падабраны эпітэт «прарэзлівы» ў дадзеным выпадку на ўзроўні мастацкай дэталі перадае трагедыіны настрой героя-аўтара.

Янка Купала выкарыстоўваў вобраз званоў у многіх сваіх творах, перадаў з яго дапамогаю настрой пачатку стагоддзя («хаўтурны не зводзіцца звон»). І другім разам яго выкарыстоўвае Анатоль Сербантовіч пры паказе жахлівых падзей Вялікай Айчыннай вайны:

*Званоў жалобы і званоў бяды,
Што распляскалі чэрвеньскі настой.
І ўзмахваючы вогненным хвостом,
Уздрыгвалі, як рыбы, гарады [6, с. 62].*

Мастацкае параўнанне палаючых гарадоў з рыбамі, выцягнутымі з вады, выразна падкрэслівае несумяшчальнасць вайны з чалавечым жыццём. Гэтая ідэя стала адной з цэнтральных сэнсавых асноў гуманістычнага погляду Анатоля Сербантовіча.

Жыццё паэта трагічна абарвалася на дваццаць дзевятым годзе. Многа паэтам было зроблена, «толькі адзінокі і самотны Ангел Смерці [задума вянка вянкаў санетаў «Мужанка». – В.Л.] так і не прайдзе свой пакутлівы шлях пракляцця, так і не сустрэнецца са сваёй ракавой каханай, бо ён так і не з'явіўся на гэты свет, так і кануў у нябыт – ненароджаны, ненапісаны. Але і тое, што нарадзілася, што гарэла і білася ў душы Паэта дзеля людзей, – ніколі не згасне, не сыдзе ў нябыт».

Такім чынам, творчасць паэта як цэласная мастацкая сістэма стала адбіткам свайго часу. Неадпаведнасць слова і справы ў грамадстве выклікалі раздвоенасць перажыванняў паэта і яго героя, таму ад першага да апошняга зборніка назіраецца нарастанне трагедыйнага пафасу, што адбілася непасрэдна ў жанравай арганізацыі яго паэзіі – на змену хваласпеўным одам і гімнам прыходзяць элегіі расчаравання і незадаволенасці, пратэсту і бунту, балады. Абвастрэненне перажывання, напружаная праца думкі сведчаць пра ўзрастанне філасафічнасці, медытатывнасці, асабліва ў многіх творах з «Пярсцёнка». Скрызнымі тэмамі, што праходзяць праз усю творчасць А. Сербантовіча, сталі маральна-этычная і тэма Вялікай Айчыннай вайны.

Як адзначае М. Арочка, «эстэтычная адметнасць мастацка-вобразнага свету любога паэта праяўляецца як бы ў двух вымярэннях, якія ідуць па сутнасці ад двух тыпаў адносін да жыцця: пазітыўнага, глыбока лірычнага, калі паэтызуецца непасрэдна ці праз падтэкст паўната адчування роднай зямлі, усіх радасных і трывожных праяў нашага жыцця, і негатыўнага, крытычна-сатырычнага, калі перадаваны ідэалы сцвярджаюцца праз выкрыццё ўсяго, што знаходзіцца ў дыяметральнай супрацьлегласці з імі, вымярэнні гэтыя палярныя толькі ў форме эстэтычнага асэнсавання жыцця, а не ў сутнасці. Тэза і антытэза сустракаюцца ў выснове, у шырокім мастацкім вывадзе». Спачуванне чалавеку, імкненне паказаць яго ўзаемаадносіны з дэфармаваным грамадствам, заклапочанасць свабодай асобы абумовілі зварот А. Сербантовіча да традыцый сусветнага рамантычнага мастацтва, а рамантычныя стылявыя ад-

знакі склалі аснову сінтэтычнага стылю паэта. У непасрэднай сувязі са сказаным знаходзіцца і вобразна-выяўленчая спецыфіка яго творчасці. Шматслойныя, асацыятыўныя, неадназначныя сімвалічныя вобразы – таксама прыкметная з’ява ў мастацкім свеце паэта.

ЛІТАРАТУРА

1. **Арочка, М.** Галоўная служба паэзіі: зб. крыт. арт. / М. Арочка. – Мінск: Маст. літ., 1974. – С. 154.
2. **Лойка, А.** Паэзія і час: літ.-крыт. арт., творчыя партрэты / А. Лойка. – Мінск: Маст. літ., 1981. – С. 134.
3. **Вярцінскі, А.** Не думай, што дзеля славы... / А. Вярцінскі // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала: літ. крытыка і публіцыстыка. – Мінск: Маст. літ., 1980. – С. 225.
4. **Камейша, К.** Таварыш па вясне і песні / К. Камейша // Полымя. – 1991. – № 5. – С. 167.
5. **Сербантовіч, А.** Азбука / А. Сербантовіч. – Мінск: Беларусь, 1966. – С. 48.
6. **Сербантовіч, А.** Пярсцёнак / А. Сербантовіч. – Мінск: Беларусь, 1971. – 131 с.
7. **Вайль, П.** Страна слов / П. Вайль, А. Генис // Новый мир. – 1991. – № 4. – С. 250.
8. **Аннинский, Л.А.** Тридцатые – семидесятые / Л.А. Аннинский. – М.: Современник, 1977. – 271 с.
9. **Гніламёдаў, У.** Традыцыі і наватарства (у беларускай паэзіі 50–60-х гадоў) / У. Гніламёдаў. – Мінск: Маст. літ., 1972. – С. 159.
10. **Урбан, А.** Возвышение человека. Заметки о современной поэзии / А. Урбан. – Л.: Художеств. лит. Ленингр. отд-ние, 1968. – С. 7.
11. **Чабан, Т.К.** Крылы рамантыкі: Рамант. тэндэнцыі ў сучас. беларус. паэзіі / Т.К. Чабан. – Мінск: Навука і тэхніка, 1982. – С. 47.
12. **Акаткин, В.** В поисках главного слова (к проблеме «тихой» лирики) / В. Акаткин // Вопр. лит. – 1974. – № 3. – С. 50.
13. **Каваленка, В.А.** З пазіцый сучаснасці: Агульн. працэс літ. развіцця / В.А. Каваленка. – 2-е выд., перапрац. і дап. – Мінск: Нар. асвета, 1982. – С. 82.

S U M M A R Y

The article deals with ideological and art analysis of A. Serbantovich's anthology «A Ring». The works renewed by modern view on the problem of poet and poetry are picked out in the book. A poet from general passion for reality turns to philosophical standard of perception. Poet's works as a complete artistic system became the reflection of that time.

Поступила в редакцию 12.12.2008